

Shalonna Hale

Leveled

Sidaamu Afoo

Kuni irkisaanchu maxaafi ‘USAID’inni afi’nonni woxu irkonni
‘Save the Children’i, Rosu Ministerenna Wodiidi Daga
Dagoominna Manni Qoqqowu Mangiste Rosu Biiro mittimmate
sumiimmenni qixxaawe attamamino.

2009 M.D

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Save the Children

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Shalonna Hale

Kifile 4

Lamala 9

Qaagiishsha

Aante shiqqino niwaawe (dhagge) illachishshannohu nabbawate huwato aanaati. Niwaawete albaanninna gedensaanni noo xa'mo dawartannota xawisatenni niwaawete mereero shiimare taxxi yitanni nabbabbinore xaphi assidhanno gede kaayyo uyiyyensa. Rosaano niwaawe nabbawate albaanni konni albaanni affinore kultanno gede xa'matenni jawaachishshensa. Konni garinni rosaanonnita niwaawe nabbawate hasatto kakkayissinihu gedensaanni niwaawe nabbawa hananfona. Rosaano irkissinanni baali, xa'muwa dawarate rosaano baala beeqqo assitanno gede jawaachishshensa. Uytanno dawarono haadhinanni taashshi'ri-tumo uyiyyensa.

Nabbawate Albiidi Xa'mo

Biddissa: Niwaawe nabbawakkira balaxxe tenne woriidi xa'mo dawarate wo'naali.

1. Woleho danchare assate yaa mayyaate?
2. Rosu mine mimmiti'nera danchare assitine egentinoonni? Maatiro kultinannie?

Gafa Mite

Shalo Kakkaoshshe

Shalonna Hale mittu qachi ooso ikkite Shalo Halera maa'nete. Lamunku shoole kifile rosaano ikkansanni mitteenni rosu minira hadhanninna higganni rossannoreeti. Qaaqqimmansanni kayisse mitteenni lalo allaalte, mitteenni maaxansho godo'lite, mitteenni bukote giddonni “tuummi tuummale” fushshite lophitino darawooti. Wole jaallansa ledο xaaddino woyite killissebuxxe assi'rate wolqa

hoogginore addi addire assitanni kaa'litanno assoote diraamunni leellishanno. Roore yannara togoore kalaqqanni jaalasera doogo leellishshannotinna assinanni gara kultannoti Shalo ikkitinohura wolootu ayirrissannose.

Shalo rosu mine e'e rosose hanaffinohu settu dirisenni ikkirono noose jawaante la'e rosiisaano layinki woggara lame kifile rossanno assitinose. Rosaano roso seekkite ha'runsitanno daafira macciishshitinore wodanchite hakka woyintenni loosunni leellishate jawaattanno rosaanchooti. Konni assootisenni baxannosekkinku, jawaachishannosekkinkunna baa bayicho iilli yaannosekkinku dino. Rosu mine egentinore dagge mine maateseranna qachu manni baalunkura kultukinni difooliishshidhanno.

Mitte yannara sase kifile rossanni heedhe danchu akatireнна amanyootire ikka hasiissannota rosse fultinoti hawarro nafaransa luuloho xaaddino qaaquulle gamba assitu. "Ooso mittore kuleemma'nena macciishshe! Olliinkera afantannore

jajjabbanna daafuraano manna ayirrisanna irkisa
hasiissannonketa affinoonni?” yitu. Qaaaquulleho
yitannori lowotano leella hoogiro danchu akatinni
lopha hasiissannota heddukkinni diagurtino.

Shoole kifile e’u kawano muli yannara Sidaamu
Afoo rosiissanno rosiisaancho mimmito kaa’lama
hasiissannota rosiisse konni albira assate
halchitannore xa’mitunsa. Shalo wodanisenni
heddanni nootera tenne xa’mo dawarate bado
iillitusea, “Ani gobbate gashshaancho ikke buxane
gamba asse kaa’lamara halcheemma” yitu. Ise
wodanisenni yitinota hegersitinokki daafira Shalo
coyidhuta baalunku qecci yee oso’li.

Rosiisaancho rosaano, “Hayi ki’ne!” yite, “Shalo
heddinoti garahowe. Techo halchinoonnireetiwe
ga’a ikkine leellinannihuna ki’nenno hatto halcha
hasiissanno’ne,” yitunsa. Leddeno, “Mimmitoho
danchare heda, hooginohura afi’noonniha beeqqa,
daafurroha irkisa, woleno togoore lawinore assa
hasiissannonketa egenna noonke,” yite rosiissunsa.

Shalo yinire uulla uwikkinni haadhannohura mitto mittonkare wodanaho wodhite rosu mininni fultu.

Shalo noose wolqanni qarrammoha kaa'late wolu ledoo mittoo'mite loosate baxxanno rosaanchooti.

Rosu mine nafa rosoho jawaante hoogginore irkisse jawaata rosaano kakkayisatenni lowore assitanni hossanno. Lawishshaho, mitte hige insa kifile rosaanchira sabbu giddo shalage uweenna daftarrasi haameelote giddo ubbe tatta'inosita rosaano gamba assite qarrasi tirtino. Konne assitinohu hakko rosaanchi ayiddi qarraataamma ikkinota albaanni affinohuraati.

Rosaanchu maate mitto barra rosu minira dagge beettinsara kaa'lo assitu rosaancho la" a hasidhinota rosu mini sooreessira kultu. Rosu mini sooreessino ise afate fooliishshote yanna rosiisaano xa'manni kifilensawa maranno woyte daraarote caalira rosaano seejjitanni no. Rosaanchu ama ise afidhuti hagiidhite dodde marte hanqafidhuse. "Ninke wolere assineemmorinna yineemmori dinona Maganu ikkohe

beetto'ya, Maganu maassi'rohe, assootikki jawahona
maassami ati!" yee amano anuno maassi'rise.

Rosu mini sooreessino lainori maalale ikkeennasi
fooliishshote fultino rosaano bandeeru qooxeessira
gamba yitanno assiisi. Rosaanono, "Techo marichi
hee'reennaati kawira kuunsannihu," yaanni mimmito
xiiwanni goowa goowa fushshe rosiisaanonniwa qole
la"anno. "Hanni mitte higgine macciishshe," yitanno
huuro macciishshe baalunku hakkira hige hiixate lai.

Rosu mini sooreessi, "Hawalle keere daggini! Techo
hedeweelcho kawiira woshshiishoommo'nehu
mitturichi maalale ikkinorinna rosinke minira
lawishsha ikkinori tuncu yinoe daafiraati," yii.
Aanteteno, "Roso ronsiro macciishshine calla
gantannihanna xa'miniro qaange dawarranniha
ikkikinni hakka woytenni loosunni leellisha
bayira coyeti. Rosinke mine togoore assate lowo
kakkaooshshe afidhino rosaancho la"a'yara anera
macciishshaminoe hagiirri ki'nerano macciishshamara
hasi'reemmo. Tini rosaancho kaa'lamate doogo

leellishate faana fantinoti Shalo Shaashamote,” yee afinni hoo’likki baalunku anga kaa-kaa-kaa asse gani.

Rosu mini sooreessi gamba yitino rosaanora kaa’lama lainohunni hala’lado xawishsha uyi. “Rosu winxanni wixa lawanno. Wixa winxiro mu’re guma laalannonte gede rosuno loosunni leellinshanni guma afi’rinota baalunku wodancha hasiissanno’ne. Egenninoommore loonse leellinshummoro guma laallummo; saeno woleho egenno tareessinummo yaate.”

Techo Shalore macciishshinummore anerano, rosiisaanoteno ki’ne baali’nerano kakkaooshshe ikkannonke yee hexxo asseemmo. Ise gede rosinke mine danchu su’minni woshshiishshannore, ollaankenna qarqaranke rosiissannorena kakkayissannore hattono mittimma kalaqqannore assa hasiissannonke. Ronsoommore loosu aana hosiisate ka’neemmo yannara danqarantankera dandiitanno guffa waajja hasiissunkekkinni kaajjine dancha looso loosate hinko ga’mine uurra noonke,” yee qoonqo naggi asse coyi’ri.

Gafa Lame

Shalonna Hale Assoote

Shalo qachise rosaancho Hale Qaa'misoha, "Ninke uminke qachinkenni hananfe danchare assanna kaa'lama loosunni leellishate ka" a hasiissannonke," yite amaaltusita isino hedosera sumuu yii. Insa qachira assa hasiissannonsare mitteenni malamanni babbaxxitino mixo mixi're insa dhuki deerrinni

assate kai. Konne baala malamannohunna mixo fushshi'rannohu rosu minira ha'rannonna rosu mininni higanno woyteeti. Shalo bayira ikkiturono hojjatenni Hale roorannose daafira bayira lawatenni sae la"annonsahura amate beettoti.

Mitto barra Shalo Hale ledo mixidhino mixo wonshate gutte goxxinowiinni ka'u. Lamunku dhukinsa deerrinni dandaannore assate mixidhino mixo maatensara hasaawe maahoyye afi'ri gedensaanni lamalate giddo lame barra loosonsa loossara mudhino. Hakkuno, qachinsara geedhimmatenni wolqa hooginnori Malgenna Daasse yinanni ayiddaaninna ayiddaama noore owaatate loosooti.

Malgenna Daasse ilaweele hee're geedhinore ikkansanni yanna yannantenni dhukinsa shaalanninna manii'ranni dayinohura irko hasiissannonsareeti. Jajjabba mannanna geerra maatete, qarqarahonna gobbate dancha assitinoreenna daafurtinore irkisa hooga budunnino la'niro gedeni ilamara rumonna baashe gattannota heda hoongiro didanchaho. Togo

yinanna affinohura Shalonna Hale wodaninsanni ka'e
hattoo manna kaa'lame irkisate mixo fushshi'ransa
woleno baqqi assitannote.

Shalonna Hale Roowete barra rosu faraqinsa
gobbaanni boco barranna Qidaamete barra wo'ma
barra Malgenna Daasse addi addirinni irkisanno.
Irkisannohuno, mine feyatenni, waa dirratenni,
haqqe hiiqqatenninna uddanna hayishshatenni ikke
mitteenninna beeqqe assanno. Shalo mine fiituha
ikkiro Hale gaatate milli milli yee xigiro xinqisiise
abbanno. Hakkiinni kairo mitteenni haariimanninna
godo'lanni waa dirrate ha'ranno.

Mini giddore biddi asse kairo, xurtino uddannansa
gamba asse wayillaso dirre danchu garinni meecce
abbanno. Yanna hawarro ikkituro giira giirensa wiliile
mine xoroorrisse tunnuqqi yitanna hagiidhanni fule
ha'ranno. Malgenna Daasseno, "Iibbo godowi'ne;
baa bayicho iille; busha kissoonke'ne!" yee godowinni
maassi're ha'risannonsa.

Togo assitanna mitto barra Shalo, “Ninke wolqanni sa’noreno assate wolootano beeqqissiiinsummmoro maa lawannohe?” yite Halera hedo massitu. Haleno, “Maa assinammora hedoottayya?” yee Shalo qole xa’mi. Iseno, “Ani hedoommati, mitte, mito woyite wolootuno dagge kaa’litunkero bisonsano hayishshineemmonsa yanna afi’neemmo. Wole, kaa’lamme maatenkera kulle saamunahonna sagaleta ikkannonsare hirre uyineemmote,” yitusita Halera tashshi yiisi.

Malantino garinni marte jaallansara assitanni noorena assitara heddinore hasaabbunsata, “Kaa’lammammo’nera banxeemmo,” yitunsa. Mitte Qidaame Shalo”ooti shoole kifile rosaano maatensa fajjishiishidhe Shalo massagooshshinni Malgeoota yaa’anna lowo manni dhagge assi’ri. Malgenna Daasse yaannori baeennansa afoo amaxxe hee’reenna Shalo rosaano abbitino ba’raarsha sayisse albaanni wortu. Malgeno, “Ooso’ya wo’ma abbitini? Wo’mu wodo’ne; wodanu seyo’ne; tu lophe baa bayicho iille!”

yiinsata Daasseno, “Tu lophe lophe!” yite anjicho tuffunsa.

Shalo”oo kifile rosaano qachi qachinsanni jajjabba geerrano ikko wolqa hoongo manna ayeootiro hase borreesse amada hanafi. Shalonna Hale assooti wodanansa kayisinonsa daafira insano mixo fushshidhe togoo assoote assate amaalantu. Maricho assanna hiittonni mixi’ra hasiissannonsaro Shalo kultannonsa gede mitto mittonkare xa’mituseta xawisse leellishshunsa.

Shalo assitinori danchu kaa’lamate loosi dolu giira gede lawaawanni rosu minenna ollaa iillasinni kaa’lamate doogo konne mule afantannotanna shota ikkase wodanchi. Wole agadha agurre meessi wolqanni assa dandiinannire ofolline hasaambironna malammiro minshannikki assoote dandiinannita Shalo assooti regecci assino. Meyati tenne assitara, meyatewiinni togoori burqaranna meyati gobbate ikkannore heddannota ayi afino?

Shalo”oo rosi mini Shalonna Hale loosoo afe kawanna
olliinsara wole rosaanono assitinore buuxi
gedensaanni tenne rosaano qotira uurrate kai. Wolu
rosi minnarano woyyaado rosichconsa beeqqitanni
woradu giddo danchu loosi loosamanno gede
korkaata ikkitu. Danchu loosi kunino, geerraanna
wolqa hoogino mannoota addi addire shiqishatenni
irkisatenna kaa’late.

Mitto barra woradu gashshootu amaale mininninna
rosu borro mininni Shalo”oo rosi minira hedeweelcho
kae wosinu dayi. Konni wosinira daanniti qara hexxo
hakko rosi mini olliira ikkinori duduwame gobba
wo’minohura kaima afatenna galatateeti. Rosu
mini sooreeyyenna rosiisaano ikkino coyira kaimu
Shalonna Hale ikkansa xawissuta baalunkura maalale
ikki.

Wosinu daye Shalo”oo afe highi gedensaanni
raadoonetenna televizhiinete odeessaano rosu
minira daggu. Kone dancha kaa’lamate assoote
assiture Shalonna Hale woshshite mitteenninna bado

badotenni qaali-xa'mo assitunsa. Konne assoote
gobba baalate xawisate hasi'noonnitanna ayewano
kuni rosichi faajjetenni adhamara hendoonnita
coyidhu.

Shalo konne macciishshite hagiidhite, "Geerranna
Daafuraano calla ikkikkinni buxane, doogote hosse
doogote galtannoreno addi addi doogo kalanqe
kaa'lininsaro danchaho," yitu. Togoonna baalunku
mimmito anga amade kaa'lamiro anganke noorinni
lowo irko assate wolqa kalaqantannota xawissuta
macciishshanni noo baalira illete hindiiddo daggu.
"Meyata isi mulla minshanni hoolana kaayyo afidhuro
labbaahunni roorte leeltanno kuneetina," yaanni
mannuno odeessaanono raga ragansa highi.

Gafa Sase

Shalo”oo Ollii Manna

Shalo”oo qachira ikkinori suutu suutunni ikke ollaaho wo’mankawa ikkasinni tenne dancha hedo ayewiinni burqitinoro afate halchinokinku dino. Ikkirono, kuni assooti rosu egeenonni mu’rino guma ikkasi ayeno huluullissannokki hajooti. Rosu faninokki ille togoore la”atenna wolu gadadinna mitiimma wodana kisate dandiitannokkita baalunku sumuu yaanno. Roso rose rosinoha loosunni leellishate dandiihu ayetiro afate addi addi loosiwano ikko dikkote doogora baalunku hasaawanno. Hasaawa calla ikkikkinni raga

qole maassi'ranno. Hattono, insa uminsano assate wo'naalanno.

Ollaaho afamannohu qarqaru jawi songo ofolle kuni danchu loosi ollaaho ikkara kaima ikkiha afatenna ma bado qollannisiro torba hanafi. Danchuri mu'rannohu aye woyiteno rosu mininni ikkannohura olliinsa rosi mininni odoo adha noonsata hedi. Rosaanote Ila Ayiddinna Rosiisaanote Komite miillanni buuxxu woyite konni baalira kaima ikkinoha bade afate dimitii'mitino.

Affino garinni rosu mine marte rosu mini sooreeyyenna rosiisaano woshshite baalanka tittirshunni macciishshite, "Galati'ne baoonke!" yite daafurinsa mullawa bainokkita coyidhu. Insa sayissanno egenno adhe calla gatikkinni loose leellishannohano galatanna maassi'ra hasiissannonsata xawisse shiqinshansara xa'mitu. Kuni aye yannarano rosicho ikkeenna togoore assitara halchitannota baalunku wodaninni kainohunni xawisi.

Rosu mini howe giddonni haqqqichote hunda ofollino geerri badi woyite konni danchu assootira kaima ikkitinori umo Shalo gedensaannino Hale lexxinota affino. “Rossine guma laala’ne calla ikkikkinni hunduruurrite shembe yitino laalo baalunku xinqi’ne inteemmota ikkitu. Ooso’ya amme albaanni sa’e; siri’ne sirchi’ne ilamate caabbicho ikke hee’ro!” yite maassidhunsu.

Jajjabbu Shalonna Hale maassi’ranni hee’reenna sooreessu biironni sokkaano doddanni dagge, “Amme daa”attinanniri noona,” yitunsata shootti shootti yii baalunku. Televizhiinete Shalo”oore regeccinshoonniwa, “Mimmito kaa’lamate woradinkera faale fantinoti Shalo Shaashamoti seennehono labballohono albiidi beettooti,” yaannoha odeessaanchonna Shalo la’u. Gobbaannino fafe fafe duunammowa raadoonete Shaloreнна Halere lallambanna maala’lanni macciishshanno. Furra roore meyate worba ikkase afoo dadhihu baalu coyi’ranno, Shalore.

Nabbawate gedensiidi xa'mo

Biddissa: Aante noo xa'mo niwaawete hedo garinni dawari.

1. Tini dhagge ayeoore kultannote?
2. Shalo sase kifilera heedhe assitinori maatiro odeessaa?
3. Shalonna Hale mixi're mitteenni qachinsa giddo assituri maati?
4. Shalonna Hale dhaggenni kae marichi macciishshamihe? Mayra?
5. Ati konni ka'ira assate hasi'rattori/hasi'rattari maati?

